

गर्भसंक्रमणे पारलौकिकदेहत्यागे नैहिकगर्भस्थदेहप्रवेशे ॥ १९ ॥ अङ्गिः छेदं जलेन वै छद्म्यं ॥ २० ॥ संभूतत्वं संहतत्वं नियच्छति नाशयति यथा भूतानि पृथग्भवन्तीत्यर्थः तीव्रेण वायुना न्येन समीरितः प्राणा दृश्यन्ते संत्यजन्तश्च शरीराणि द्विजर्षभ ॥ गर्भसंक्रमणे चापि मर्मणामपि मर्तिसर्पणे ॥ १९ ॥ तादृशीमेव लभन्ते वेदनां मानवः पुनः ॥ भिन्नसंधिरथ क्लेदमद्भिः सलभन्ते नरः ॥ २० ॥ यथा पंचसुभूतेषु संभूतत्वं नियच्छति ॥ शैत्यात्सुकुपितः काये तीव्रवायुसमीरितः ॥ २१ ॥ यः संपंचसुभूतेषु प्राणापाने व्यवस्थितः ॥ स गच्छत्यूर्ध्वं गोवायुः कृच्छ्रान्मुक्ता शरीरेणः ॥ २२ ॥ शरीरं च जहात्येवं निरुच्छ्वासश्च दृश्यते ॥ स निरुष्मानिरुच्छ्वासो निःश्रीको हतचेतनः ॥ २३ ॥ ब्रह्मणा संपरित्यक्तो मृत इत्युच्यते नरः ॥ स्नातो भ्रियैर्विजानाति इन्द्रियार्थान् शरीरभृत् ॥ २४ ॥ तैरेव न विजानाति प्राणानाहारसंभवान् ॥ तत्रैव कुरुते काये यः स जीवः स नातनः ॥ २५ ॥ तथा यद्यद्भवेद्युक्तं सन्निपाते क्वचित् क्वचित् ॥ तत्तन्मर्मविजानी हि शास्त्रदृष्टं हितं तथा ॥ २६ ॥ तेषु मर्मसु भिन्नेषु ततः स समुदीरयन् ॥ आविश्य हृदयं जंतोः सत्त्वं चाशुरुणध्निद्विवै ॥ ततः स चेतनो जंतुर्ना भिजानाति किंचन ॥ २७ ॥ तमसा संवृतज्ञानः संवृतेष्वेव मर्मसु ॥ स जीवो निरधिष्ठानश्चात्यते मातरि श्रवा ॥ २८ ॥ ततः स तं महोच्छ्वासं भृशमुच्छ्रस्यदारुणं ॥ निष्क्रामन्कंपयत्याशु तच्छरीरमचेतनं ॥ २९ ॥ स जीवः प्रच्युतः कायात्कर्मभिः स्वैः समावृतः ॥ अभितः स्वैः शुभैः पुण्यैः पापैर्वाप्युपपद्यते ॥ ३० ॥ ब्राह्मणाज्ञानसंपन्ना यथा वच्छ्रुतनिश्चयाः ॥ इतरं कृतपुण्यं वा तं विजानंति लक्षणैः ॥ ३१ ॥ यथांघकारे खद्योतं लीयमानं ततस्ततः ॥ चक्षुष्मंतः प्रपश्यंति तथा च ज्ञानचक्षुषः ॥ ३२ ॥ पश्यन्त्येवं विधं सिद्धाजीवं दिव्येन चक्षुषा ॥ च्यवंतं जायमानं च यो निचानुप्रवेशितं ॥ ३३ ॥ तस्य स्थानानि हृष्टानि त्रिविधानि ह शास्त्रतः ॥ कर्मभूमिरियं भूमिर्यत्र तिष्ठति जंतवः ॥ ३४ ॥ ततः शुभाशुभं कृत्वा लभन्ते सर्वदेहिनः ॥ इहैवोच्चावचान् भोगान् प्राप्नुवंति स्वकर्मभिः ॥ ३५ ॥ इहैवाशुभकर्मणाः कर्मभिर्निरयंगताः ॥ अवागतिरियं कष्टाय त्रपच्यंति मानवाः ॥ तस्मात्सुदुर्लभो मोक्षो रक्ष्यश्चात्मा ततो भृशं ॥ ३६ ॥ ऊर्ध्वं तु जंतवो गत्वा येषु स्थानेष्ववस्थिताः ॥ काल्यमानानि तानीह तत्त्वतः संनिबोधमे ॥ ३७ ॥ तच्छ्रुत्वानैष्ठिकं बुद्धिबुद्धौ याः कर्मनिश्चयं ॥ तारा रूपाणि सर्वाणि यत्रैतच्चंद्रमंडलं ॥ ३८ ॥ यत्र विभ्राजते लोके स्वभासासूर्यमंडलं ॥ स्थानान्येता निजानीहि जनानां पुण्यकर्मणां ॥ ३९ ॥ कर्मक्षयाच्च ते सर्वे व्यवंते वै पुनः पुनः ॥ तत्रापि च विशेषोऽस्ति दिवि नीचोच्चमध्यमः ॥ ४० ॥ न च तत्रापि संतोषो हृद्वादी भतरांश्रियं ॥ इत्येता गतयः सर्वाः पृथक्तेः समुदीरिताः ॥ ४१ ॥

पानस्थाने व्यवस्थितो यो वायुरितुत्तरेण संबध्यः ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ स्नोतो भिरिन्द्रियैः ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥